

179540

808
Köteles példány
FRANKLIN-TÁRSULAT

GRÓF BETHLEN ISTVÁN

SZÉCHENYI-EMLÉKBESZÉDE

A NEMZETI CASINO 1932. ÉVI JANUÁR HÓ 31-I
KÖZGYŰLÉSÉN.

KIADJA A NEMZETI CASINO

8

Möteles példány
FRANKLIN-TÁRSULAT

GRÓF BETHLEN ISTVÁN
SZÉCHENYI-EMLEKBESZÉDE

A NEMZETI CASINO 1932. ÉVI JANUÁR HÓ 31-I
KÖZGYŰLÉSÉN.

08200

772 26

KIADJA A NEMZETI CASINO

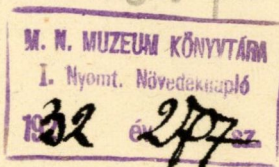

179540

~~huny. k.~~

~~31.807.~~

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Főméltóságú Kormányzó Úr!
Fenséges Királyi Hercegek!
Tisztelt Uraim!

A Nemzeti Casino igazgatósága úgy határozott, hogy nagy alapítója, gróf Széchenyi István emlékét a folyó évben nem a szokásos ünnepi lakoma, hanem évi közgyűlése keretében és a komoly időkhöz mértén minden külső fény és pompa nélkül ünnepli meg.

Azt hiszem, hogy ez az elhatározás mindnyájunk helyeslésével találkozik, mert a Nemzeti Casino ünnepének, amelynek visszhangja mindig túlterjedt ennek a társaskörnek a falain és amelyre felfigyelt az ország, nem a külső fény és pompa adott patinát, hanem az a körülmény, hogy az évről-évre visszatérő emlék-ünnepünk a legrégibb és így legelső magyar társadalmi kör megnyilatkozásaként jelenik meg az ország előtt és hogy az, aki e napon Széchenyiről emlékbeszédet mond, Széchenyi végakarata értelmében az ő szellemében, az ő géniuszától megihletve és politikai iskolájának

tanítványaképpen kell hogy a Nemzeti Casino tagjaihoz, illetve rajtuk keresztül az egész nemzethez szóljon.

És van-e magyar ember számára szebb, van-e magasztosabb feladat, mint Széchenyi tanításainak hű és korszerű hirdetőjének lenni? De van-e, kérdem, ennél nehezebb feladat egyúttal?

Hiszen Széchenyi István, akinél pedig senki sem ösmerte jobban kortársai gyengéit, aki az emberek veséjébe látott, nemcsak másokat kritizált, nemcsak másokat támadott, nemcsak mások számára adott tanácsot és útmutatást, mint ahogy azt ma nagyon sokan teszik, hanem elsősorban önmaga ellen fordította a boncoló kritika éles eszközét és a legkegyetlenebbül gyakorolta az önismeret puritán erényét.

Hisz ő mondta volt, hogy a legnagyobb bűn másokat vezetni akarni, az erre való képesség nélkül és hogy az önismeret és a kellő önbírálat az első kellék ahhoz, hogy másokat vezetni képesek legyünk.

A mai napon tehát, amikor a nemzet válságos óráit éli, amikor újjászületésünk oly nehéznek és kétségesnek látszik, Széchenyi szellemében, azt hiszem, akkor járunk el, ha soraink közt seregszemlét tartunk és lelkünk mélyébe tekintve komoly önbírálatot gyakorolunk

önmagunkkal szemben, mert szent meggyőződés az, hogy a magyar nemzet újjászületése ma is, mint Széchenyi idejében, nem az anyagi javak nagyobb vagy csekélyebb mennyiségétől, hanem azon erkölcsi, azon morális tőkék összegétől függ, amellyel a nemzet igazságáért síkra szállani képesek vagyunk.

Vessünk számot tehát önmagunkkal!

Tisztelt Uraim!

Széchenyi István 1827-ben a Nemzeti Casinót azért alapította, hogy cím és vagyoni különbség nélkül mindazok a magyar állampolgárok, akik egyénileg művelt és becsületes emberek, bizalmas baráti körben minden olyan ügyről eszmét cserélhessenek, amely művelt és hazafiasan gondolkodó férfiak érdeklődésére igényt tarthat; hogy közállapotainkat a pártpolitikától mentesen vitathassák meg, hogy ezen eszmecseréből egészséges új társadalmi és egyéb kezdeményezés szülessen és hogy e révén fokozatosan olyan közszellem fejlődjön ki e körben, amely megtermékenyítőleg kell hogy kihasson az egész nemzetre is.

A Nemzeti Casino tagjai eddig túlnyomólag a nemzet történeti osztályaiból kerültek ki, a fő- és köznemesség soraiból, amely osztályok a

multban a nemzet vezetőosztályai voltak, amelyekhez maga Széchenyi István is tartozott és akiknek közreműködését az irányításban — és ezt nyíltan meg akarom mondani — a jövőben sem nélkülözheti az ország. még akkor sem, ha ezért egy ellenséges propaganda, megjegyzem teljesen indokolatlanul, a feudális uralom vádjával akarna illetni bennünket.

De amikor ezt nyíltan kimondom, ugyanakkor Széchenyi szelleméhez híven követelni lehet, hogy a történelmi osztályok az önismeret, az önbírálat erényét komolyan gyakorolják önmagukkal szemben, mert ha áll az egyesre nézve az, hogy önismeret és önbírálat nélkül a mások vezetéséből részt kérni bűn, kétszerezsen áll ez valamely társadalmi osztályra nézve, mert ha ezt teszi, vagy veszélybe viszi nemzetét, vagy megmaradt prestigét is veszítve hamarosan és akkor teljesen jogosan fog mások által félretolatni.

Széchenyi István idejében a magyar főnemesiség és a földbirtokos köznemesség vezetőszerepe az országban minden kétségen felül állott és ámbár a szabadelvű irányzat és jó maga Széchenyi István is a törvényelőtti egyenjogúsításért és minden privilégium eltörlése mellett harcolt, ezen elveknek a negyvenes években történt megvalósítása az eddigi vezető

osztályok vezérszerepe tekintetében egyelőre nem sokat jelentett, mert a főnemesség és a birtokos középnemesi osztály nálunk azután is még sokáig, úgy mint azelőtt, a legműveltebb, legvagyonosabb, legfüggetlenebb rétege maradt a nemzetnek. A 40-es évek szabadelvű reformjai ugyanis nálunk nem egy már kialakult hasonló művelt és gazdag városi polgári osztály emancipációját, elismertetését, a politikai hatalom-ban való részesítését jelentette, mint a nyugat-európai országokban, hanem csak lehetőségét adta meg annak, hogy ilyen társadalmi rétegek kifejlődhessenek.

Két emberöltő óta ez a kép azonban megváltozott. Azóta ez a ma még fiatal s épp azért még nem homogén, de a vezetésben öntudatosan részt követelő városi polgári osztály kifejlődött s a maga világnézetét kívánja a közéletben érvényre juttatni.

A világháború és az általános választói jog diadalrajutása óta pedig ezeknek a fiatal társadalmi osztályoknak az ambícióit is túlszárnyalta már a proletariátus világszerte mutatkozó előretörése, amely társadalmi réteg a liberális irány által diadalra juttatott törvény előtti teljes egyenlőségen, a privilégiumok abolícióján túlmenőleg a jövedelmek és a vagyon nivellálásának jelszava, illetve zászlója

alatt küzd a magántulajdon és az öröklési jog minden formája ellen és részt kér magának a közügyek vezetésében.

Egy más világban élünk tehát, mint amelyben Széchenyi István generációja élt.

Birodalmak és trónok dültek össze azóta ; fejedelmi vagyonok semmisültek meg, évezre-des családok jutottak koldusbotra és elhalvá-nyult a trónok ragyogásában résztvevő társa-dalmi osztályok fénye is. A fórumon új emberek, új eszmék, új problémák, új szenvedélyek küz-dik a maguk csatáit és a történelem a történeti osztályok kizárólagos vezetőszerepe fölött min-denütt napirendre tért.

Sokan, akik e pillanatban szavaimat hallgat-ják, olyan órákban amikor a lélek önmagára eszmél, felvetették ennélfogva maguk előtt is azt a kérdést : *Van-e, lehet-e ebben az új világ-ban még szerepe azoknak, akik a régi magyar úri társadalomhoz tartoznak? Nem-e helyesebb, nem-e időszerűbb átadni a teret egészen másoknak és félrevonulva attól a közélettől, amely a jóízlésű és művelt embereknel gyakran csak undort kelt, oly időkre várni, amikor nemesebb ambícióknak és több megértésre újból alkalom nyílhatik.*

A felvetett kérdésre azonban azt hiszem a válasz igen egyszerű : vagy teljesítenek, illetve képesek a történelmi osztály tagjai a nemzet

életében oly hasznos funkció betöltésére, amely nélkülözhetetlen és mások által alig pótolható és akkor a visszavonulás hűtlenség lenne a nemzethez és a zászló cserbenhagyásával egyenlő, vagy nem és akkor mindenkinek egyéni ízlésétől függ ugyan, hogy mit teszen, de akkor azzal is tisztában lehetünk és ne csodálkozzunk, ne búsuljunk rajta, hogy az ú. n. történelmi osztályok felett a történelem is rövidesen napirendre tér.

Vizsgáljuk meg tehát ezt a sorsdöntő kérdést.

A múlt század negyvenes éveiben, amikor Széchenyi élt és küzdött nemzetéért, a magyar arisztokrácia a legfényesebb tehetségeket adta a nemzetnek. Maga Széchenyi is arisztokrata volt és sohasem is tagadta meg mivoltát. De a legnagyobb magyar mellett ott látjuk e korban egész sorát a magyar főnemesi nagy tehetségeknek. Batthyány Lajos mellett ott látjuk kora egyik legnagyobb szónokát és Széchenyi barátját, Wesselényi Miklóst, a publicisták és írók között báró Eötvös Józsefet, Jósika Miklóst, báró Kemény Zsigmondot, a történészek között Teleki Józsefet, a diplomaták sorában Andrássy Gyulát, Teleki Lászlót stb.

A magyar arisztokrácia és birtokosnemesség ma is, dacára annak a pusztításnak, amelyet soraiban az 1918. évi összeomlás és az azt

követő idők válságai végeztek, az ország legvagyonosabb, legfüggetlenebb, legműveltebb, nyelvismereténél fogva megfelelő külföldi összeköttetések felett rendelkező és legtágabb látókörrrel bíró rétegeihez tartozik, amely legtöbb ellenállóképességgel bír, ennél fogva minden nyomással és felforgatással szemben, jöjjön az felülről, a hatalom polcáról, jöjjön az alulról, a demagógia terrorjának eszközeit használva. Családi tradíciói folytán nagy többsége évszázadok óta összeforrott a nemzet életérdekeivel. Fennállása és részvétele tehát a közügyek intézésében a nemzet jövője és egészséges fejlődése, a közélet stabilitása szempontjából egy erős garancia és mindenképpen óhajtandó, mert szerepét mások ma még ugyanolyan képességekkel betölteni nem tudnák. Félretólni, még pedig egészen félretólni, mert erről van szó és nem arról, hogy a vezetést kizárólag magának arrogálhatná, csak azért, mert emberi irigység, osztálygyűlölet és politikai elfogultság nyelvét öltögeti reá, lehet egyeseknek önző érdeke, de egészen biztosan nem magyar érdek.

Igenis, a Magyar Panteon a jövőben is nyitva áll a magyar úr számára, de csakis az olyan igazi magyar úr számára, aki nem címére és pénzére lehet csak büszke, nem arra, amit ősei míveltek, hanem mint Széchenyi István, büszke

arra a jóra lehet, amit nemzetével maga tesz, büszke arra lehet, hogy lélekben és testben összeforrott nemzetének minden érdekével és bátran s férfiasan szemébe mondja nemzete igazát mindenkinek, járjon ki érte üldöztetés, a legmagasabb polcról, vagy sárral és piszokkal dobálja meg érte az utcai demagógia és nyelvét öltögecsék reá a zszurnalisztikának lezüllött része vagy a politikai prostituáltak azon hada, amely az olcsó népszerűségnek hízeleg a fórumon.

Igenis, az olyan magyar uraknak, mint amilyen Széchenyi István és kortársai voltak, nyitva áll a Magyar Panteon a jövőben is és nyitva kell állnia, mert különben kétségbe kellene esnie minden jó magyar embernek jövőnk felett.

Azonban amikor ezt posztulátumkép állítom fel, nem hallgathatom el azt sem, hogy sajnos, úgy érzem, mintha fokozatosan kiapadóban volna az a bő forrás, amely a magyar arisztokrácia és a történelmi osztályok soraiból általában a negyvenes években a nemzetnek nagy fiakat szült.

Mintha önbizalma, mintha önmagába vetett hite és férfias életereje csökkent volna meg a nemzet ezen rétegének és mintha önként mondana le arról, hogy hivatását és mondjuk meg, komoly kötelességeit a nemzeti közélet terén betöltse, mert

e helyett sokaknak az olcsó önzés, a tétlenség, az élvezethajhászásban merül ki gyakran a tevékenysége s a buzgó lelkesedést, a nemes ambíciót, a nagy tettekre képes Széchenyi Istvánszerű áldozatkészséget gyakran egy, a cselekvést és hasznos munkakészséget megölő szkeptikus szellem váltja fel sorainkban.

És ha az utolsó két-három évtizedben egyesek mégis előtérbe léptek, úgy sajnos igen gyakran a szertelenség, az önbírálat hiánya, a képességnélküli vezéri ambíciók és a pártpolitikai gyűlölködésből fakadó herostratesi munkának voltunk szemtanui és hiányzott fellépésükből a nemzet szeretetének az a Széchenyi-szerű szent tüze, amely csak a nemzetért buzog és azt nem hajlandó feláldozni, sem idejét múlt és megcsontosodott önző osztályérdekeknek, de viszont világpolgári és világboldogító jelzavak illúzióinak sem, nem hajlandó feláldozni sem jogosulatlan és önző ambícióknak, de még a leglegitimébb igényeknek sem, ha azok a nemzet nagy érdekeit keresztezni alkalmasak.

Igen is! sok tekintetben a hanyatlás tüneteinek voltunk a szemtanui ezen a téren és egy szigorúbb mérték alkalmazására, egy szigorúbb közszellemre, egy új Széchenyi Istvánra lenne szükségünk, hogy lelkének lángoló lelkesedésével új tüzeket gyújtson sok magyar úrnak a

lelkében, a nemzet önzetlenebb és áldozatkészebb szeretetének az oltára számára.

50 évi béke és jólét gyakran elpuhítja a benne élő generáció lelkét és mi is fiainkat gyakran tétlenségre és csak élvezetre neveltük. Már pedig abból a fiatalságból, amely dologtalanságban és élvezethajhászásban nő fel, kihal az élet nagy feladataival megküzdési képes férfias kitartás, kihal az áldozatkészség a köz javára, elhal a képesség mások vezetésére, mert saját életét sem önmaga formálja, hanem az élet játéklabdájává válik. Az bizonyos, hogy vezető szerepre csak kevesen születnek, de így még azok is elkallódnak a nemzet szempontjából, akikben van hozzá tehetség, mert fiatal korban nem tanulják meg komolyan szembenézni az élet komoly feladataival.

Az a szerv, amelyet nem használunk, elsorvad, az, aki életét dologtalanságban tölti, alkalmatlanná válik a komoly életre és azt a társadalmi osztályt, amely a köznek új impulzust, új tehetségeket, új erőt nem ad, egy életerős nemzet mint felesleges ballasztot szorítja vissza majd minden vezető szereptől is.

Pedig soha a magyar nemzetnek olyan nagy szüksége nem volt minden fiára, minden társadalmi osztály megfeszített munkájára, mint most a sors megpróbáltatásainak nehéz napjaiban.

Újjá kell születnünk lélekben, vagy elpusztul a nemzet. Ez az óra parancsszava! És ebben is, mint ezer év óta mindig, jó példával a magyar történelmi osztályoknak kell előjárniok.

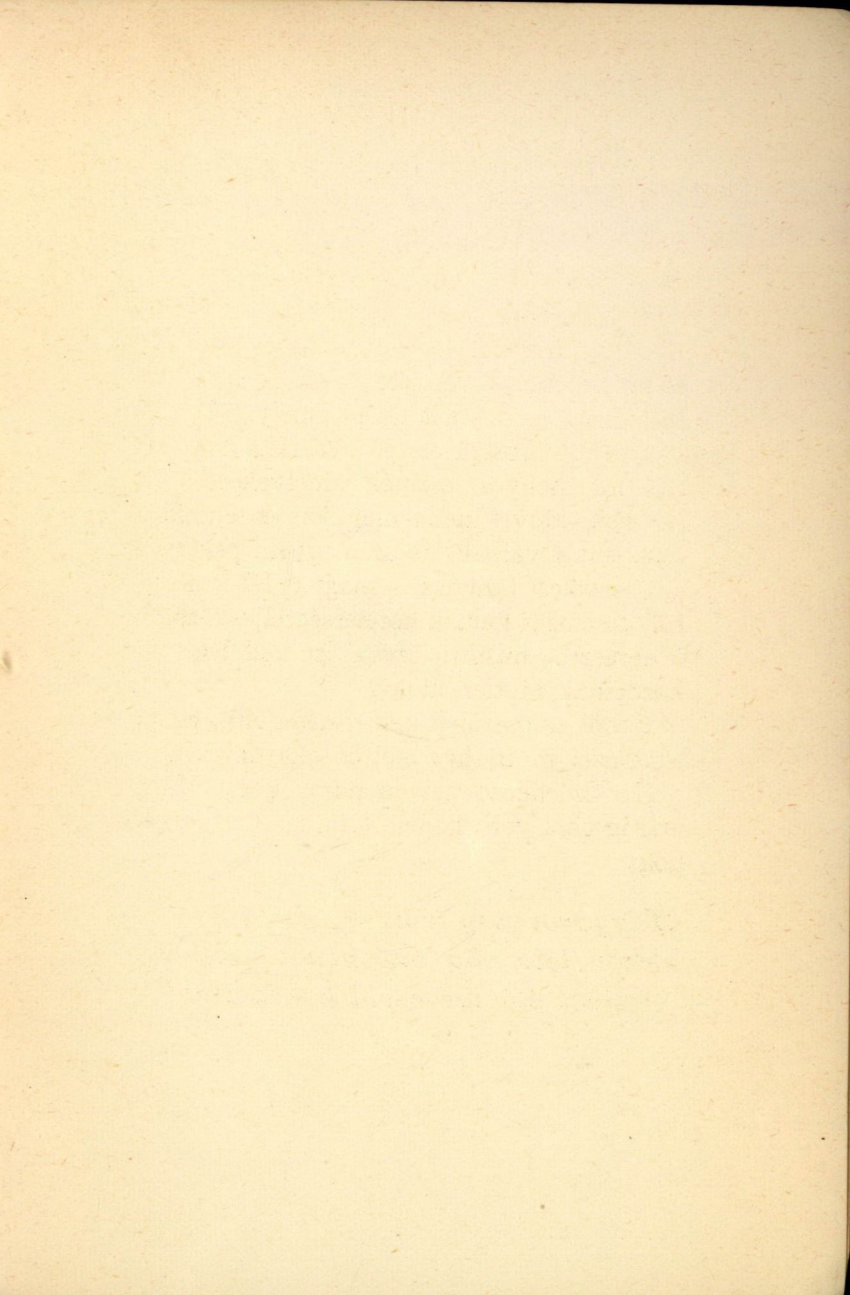
Ez a megújhódás azonban csakis a bennünk szunnyadó összes erkölcsi erők felébresztésétől és felfokozásától várható abban az áldozatkész és fegyelmezett szellemben, amelyre Széchenyi István egy hosszú életen keresztül tanított.

Lehet, hogy az eszmék, amelyekért ő élt és küzdött, idővel kiélik magukat és elmúlt történelemmé válnak, de az ő egyéni példaadása, az ő erkölcsi tanításai a magyar lélek mivoltáról, a nemzet fiainak kötelességteljesítéséről, az ő ébresztő, buzdító szava itt kell hogy éljen közöttünk időtlen időkg.

Ebből az öserőből kell merítenünk, ha újból a nemzet multjához méltón akarunk élni.

Ha Széchenyi azt mondta, hogy Magyarország nem volt, hanem lesz, ma azt mondom, hogy

Magyarország volt — és újból csak akkor lesz, ha Széchenyi szelleme is újból élő igévé válik közöttünk.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA